

DEN DANSKE KONSUMÆGSSEKTORS UDVIKLING FRA VERDENS STØRSTE ÆGEKSPORTØR TIL HJEMME- MARKEDSERHVERV MED VERDENS SIKRESTE KONSUMÆG I SKAL

Af T. Lysgaard, tidligere generalsekretær i Det Danske Fjerkræråd

Ikke mange af landbrugets sektorer har gennemlevet en udvikling svarende til den danske konsumægssektor. Sektoren har stort set altid på mange områder været foran de andre produktionsgrene. Således var hold af høner i bure en af de første produktionsformer i den moderne intensive husdyrproduktion. Det var også den første produktionsform, der måske netop på grund af dét, fik rettet fokus på dyrenes velfærd på sig.

De første husdyrtællinger fandt sted i slutningen af 1800-tallet, og i 1898 blev der talt knap 4,9 mio. høner. Frem mod 1. verdenskrig voksede bestanden til godt 7,5 mio., hvorefter den faldt med op mod 30%, bl.a. som følge af mangel på foder og manglende mulighed for eksport af æg i skal. Efter 1. verdenskrigs afslutning til begyndelsen af 2. verdenskrig blev bestanden næsten 3-doblet, men også herspillede verdenskrigen ind, da det blev endnu vanskeligere at få foder, samtidig med at det største eksportmarked, England, ikke kunne betjenes, så bestanden af høner blev reduceret med mere end 60%.

Herefter skete der en udvidelse af bestanden igen, således at bestanden i 1950 var fordoblet i forhold til begyndelsen af 40'erne.

Det rationelle fjerkræhold begyndte i Danmark omkring 1930, hvor man begyndte at udskifte de æglæggende høner hvert år, fordi hønernes ægydelse i det første læggeår er højest. Hertil kom, at teknikken blev udviklet ved at lade rugemaskiner indgå som et element til at sikre hønebestanden i den læggedygtige alder.

I første halvdel af 1900-tallet foregik produktionen i meget små besætninger, jf. nedenævnte tabel.

Tabel 1.

Besætningsstørrelse	1923		1944		1951	
	Antal ejendomme	% af bestand	Antal ejendomme	% af bestand	Antal ejendomme	% af bestand
0 høns og kyll.	-	-	13.301	0,0	23.237	0,0
1-29 høns og kyll.	116.953	10,3	31.289	3,6	24.110	2,1
30-49 høns og kyll.	88.583	17,0	40.069	10,0	22.658	4,4
50-99 høns og kyll.	104.845	36,1	75.005	34,4	53.982	18,5
100-199 høns og kyll.	42.762	28,4	40.319	34,9	57.426	37,8
200 og flere høns og kyll.	6.365	8,2	9.706	17,1	24.422	37,2
I alt ejendomme	359.508	100,0	209.689	100,0	205.835	100,0

Kilde: Statistiske Undersøgelser nr. 25. Landbrugsstatistik 1900-1965, bind 2.

Det var kun i de lidt større erhvervsprægede hønsehold, der blev bygget specielle huse til fjerkræ, ellers blev hønsene holdt i eksisterende bygninger og staldafsnit, der ikke var specielt indrettede til fjerkræ.

Allerede meget tidligt blev man opmærksom på et problem med snavsede æg, og i løbet af 30'erne blev der, især efter krav til eksportæggenes kvalitet, herunder renhed, taget forsvindingsreder i anvendelse.

En gammel skrøne fortæller, at det egentlig var den amerikanske jernbanekonge og mangelmillionær, Vanderbilt, der opfandt forsvindingsreden. Han havde en lille flok høns, som han selv passede, og han bemærkede, at når hønen havde lagt et æg, kiggede den beundrende på det. Det gav ham ideen til forsvindingsreden. Teorien var, at når ægget forsvandt, troede hønen, at den ikke havde lagt et æg, og så var der ikke andet at gøre end at sætte sig ned og lægge ét til. Og sådan blev den ved hele dagen.

Om det var den opfindelse, og ikke jernbanedriften, der gjorde Vanderbilt til mangelmillionær, skal jeg lade være usagt.

Forsvindingsreden blev dog aldrig den helt store succes, hvilket formentlig hænger sammen med, at rederne også skulle holdes rene, og at æggene alligevel skulle indsamles hyp-

pigt for at få den bedste holdbarhed. Så kunne man lige så godt bevare enkeltdyrsreden.

Forsyningsproblemer under verdenskrigene 1914-18 og 1939-45

Som det fremgår af næste tabel, kom ægproduktionen bedre gennem 1. verdenskrig end landbrugets andre produktioner, hvortil kommer, at det lykkedes at holde ægproduktionen fri af maksimalpriser og andre former for reguleringer, som manglen på foder måtte give anledning til.

Som tabellen viser, blev 2. verdenskrig en noget anderledes hård tid for konsumægproduktionen. Englandsmarkedet, som i 1939 havde aftaget over 60% af ægekporten, faldt med ét slag væk den 9. april 1940. Gennem forhandlinger blev det klargjort, at Tyskland, der i 1939 havde aftaget over 25% af ægekporten, kunne aftage de mængder, der hidtil var gået til England, men den manglende mulighed for at importere tilstrækkeligt med korn gav problemer, da en betydelig del af ægproduktionen fandt sted på bedrifter, der ikke havde tilstrækkelig egen kornavl. Hertil kom, at besættelsesmagten gave klart udtryk for en interesse i en nedsættelse af fjerkræbestanden, fordi man vurderede tilførslen af flæsk som

Tabel 2.

Produktionsudviklingen under verdenskrigene – 1.000 t					
	Mælk	Oksekød	Svinekød	Æg	Fjerkrækød
1914	3.500	127,3	268,4	47,9	10,0
1918	1.800	138,1	65,2	32,4	7,0
% ændring	- 49	+ 8	- 76	- 32	- 30
1939	5.277	178,6	342,3	134,4	28,0
1945	4.271	139,7	185,8	53,6	15,0
% ændring	- 19	- 22	- 46	- 60	- 46

Kilde: Statistiske Undersøgelser nr. 25. Landbrugsstatistik 1900-1965, bind 2.

vigtigere for Tysklands ernæring under krigen en tilførsel af æg.

Således kom ægsektoren til at betale sin pris for tyskernes besættelse af Danmark.

Det fremgår af en række beretninger fra denne periode, at der opstod et væld af anbefalinger om brug af utraditionelle fodermidler til at erstatte kendte fodermidler. Således blev der lavet forsøg med køkken-affaldskagemel, men dette blev dog anset for at blive for dyrt. Der blev også stillet forslag om indsamling af aks på markerne efter høst, hvor det blev hævdet, at der let kunne indsamles 3-4 hektokilo korn på denne måde på en almindelig gård. Blandt lidt mere utraditionelle fodermidler blev nævnt rønnebær, kastanier, brændenælder, bog og agern, ja selv Landbrugsministeriet kom med et råd om, at man skulle bekæmpe gråspurve, da en gråspurv blev anset for at kunne spise 2½ kg korn om året.

Produktionssystemerne

I første halvdel af 1900-tallet var det med høner på gulv, som i langt de fleste tilfælde havde adgang til en løbegård.

Anvendelsen af bure til høner begyndte at vinde frem, både i England og USA. Der var tale om enkeltdyrsbure, og det blev fremhævet, at i forhold til høner på gulv gav burhønerne flere æg med et lavere foderforbrug, ligesom de

havde bedre sundhed og øjensynligt også et bedre velvære. Arbejdet med at passe burhønerne var herudover væsentligt mindre.

I et af fagbladene blev det i midten af 30'erne omtalt, at der i USA var bursystemer i 3 etager, hvor hønerne ved 5-månedesalderen blev flyttet over i enkeltdyrsbure, og i det anlæg, der blev omtalt med 5.000 høner i bure, lagde disse høner lige så mange æg som 7.000 høner på gulv.

Der var enkelte, der gik i gang med at anvende æglægningsbure, der blev fremstillet på Glostrup Trådvarefabrik, efter at en mindre producent på Amager var blevet dømt såvel ved Byret som Landsret, men frifundet ved Højesteret for dyrplageri ved at have anvendt æglægningsbure. Det var formentlig ikke mindst på grund af en professor i fysiologi ved Landbohøjskolen, der afgav vidneforklaring og erklærede, at han ikke kunne se, at der var forbundet nogen former for ulempe for hønerne, når blot de kunne stå oprejst.

Herefter blev æglægningsburene lovliggjort indtil 1950, hvor dyreværnsloven indførte et forbud mod æglægningsbure med støtte fra både fjerkræsektoren og landbruget generelt.

Produktkvalitet

Det har i mange år været et problem med ægenes påståede kvalitetsforringelse som følge

af ægvask. Dette blev forbudt omkring 1990, og fra da af faldt antallet af klager over dårlige æg både fra detailhandlen og forbrugerne meget drastisk – og eksisterer vel stort set ikke mere. Ægvask foregår dog stadig i en række lande, og herunder især USA, men det kan jo ikke udelukkes, at det er måden ægvasken håndteres på mere end ægvasken som sådan, der har været årsag til en mulig kvalitetsforringelse og dermed klager.

Der blev fra de lande, æggene blev eksporteret til, og i særdeleshed England, der var et vigtigt marked, registreret mange klager over kvaliteten, og det er formentlig kimen til etableringen af Dansk Andels Ægeksport i 1895, som senere er blevet til Danæg. Det blev krævet, at producenterne blev gjort ansvarlige for deres æg, og at der blev påstemplet et nummer på det enkelte æg med angivelse af producenten. Endvidere blev der etableret et bødesystem i afregningen, hvis reglerne ikke blev overholdt.

Indtil da havde ægeksporten hovedsagelig været varetaget af den private æghandel, og etableringen af den første eksporttradition for æg må tilskrives den private æghandel, hvori mod andelssektoren med rette bør høste fortjenesten ved indførelsen af kvalitetsfremmende tiltag og betydelige bestræbelser på en forenkling af ægomsætningen. Også her var man opmærksom på, at rådgivning af producenten var vigtig, og den første konsulent blev ansat i 1887.

I 1897 kom den første bekendtgørelse fra Indenrigsministeret, der påbyder, at æggene skal behandles som let fordærlige fødevarer og befordres som ilgods til almindelig godstakst. I 1911 kom en lovbestemmelse, der angav, at emballagen om udenlandske æg, såvel ved indførsel her til landet som ved genudførsel, skulle være mærket med ordet »uden-

landsk«, ligesom æggene ved fremstilling til salg og udlevering til køber skulle være mærket med deres udenlandske oprindelse – præcis de samme tanker, der i dag gøres i EU med krav om en obligatorisk oprindelsesmærkning af udenlandsk producerede og importerede varer til EU.

Efterhånden som ægeksporten fik større og større betydning, blev der også mere politisk bevågenhed omkring dette. I 1925 blev der indført lovbestemmelser om, at æggene skulle underkastes statskontrol med bestemte regler for æggenes behandling og pakning, ligesom eksportørerne skulle autoriseres af ministeriet.

Kvaliteten af produkterne har altid ligget ægeksporten stærkt på sinde, og indførelsen af ægkvalitetsloven i 1939 skete da også på initiativ af og efter pres fra den daværende brancheorganisation.

Hermed havde verdens største ægeksportør, Danmark, taget et væsentligt skridt i retning af at sikre kvaliteten og sporbarheden i dansk producerede konsumæg, og afregningen til producenten skulle fremover ske på grundlag af kvalitet med fradrag for manglende imødekomme af kvalitetskravet.

Udviklingen i hovedtræk over de seneste 50 år – i bestanden og produktionen

I 1950 var der ca. 9,5 mio. høner med en produktion på ca. 120.000 tons. Dette steg til knap 11 mio. høner i 1959 med en produktion på knap 160.000 tons, for i 2004 at være opgjort til godt 3,5 mio. høner og en produktion på godt 70.000 tons. Den voldsomme nedgang i ægproduktionen og eksporten skyldes flere faktorer. Noget kan tilskrives utilstrækkelig strukturudvikling og effektivisering. Danmark var således fra 1950 det eneste land, der havde

forbud mod anvendelse af æglægningsbure. Dette forbud blev først fjernet i 1979, hvor det afløstes af væsentlig strengere krav i Danmark, end der var gældende i de øvrige EU lande.

I første halvdel af 1960'erne skete væsentlig ændringer for den danske handel med æg, bl.a. som følge af at Danmark og England ikke kom ind i det daværende EF, og vi mistede dermed det store, lukrative tyske importmarked. Tyskland var på det tidspunkt eneste importør af betydning af æg i Europa. Dansk mulighed for eksport til Tyskland var stort set umuliggjort af EF's daværende system med slusepriser og importafgifter – efter 1973 anvendte vi de modsatte argumenter vedrørende slusepriser og importafgifter, da vi jo nu sad på den anden side af bordet. Noget som Kommissionens embedsmænd ikke undlod at fortælle de danske repræsentanter for den danske ægsektor i relativt tydelige vendinger.

Da Danmark blev medlem af EF i 1973, opretholdt vi et importforbud mod æg fra de andre EF lande med henvisning til, at deres sundhedstilstand ikke matchede den danske.

Den daværende landbrugsminister, Poul Dalsager, meddelte branchen ultimo 1978, at han ikke følte, at han længere kunne blive ved at opretholde importforbuddet, da de saglige og faktuelle begrundelser for dette næppe længere var til stede. Dette resulterede i, at importforbuddet blev ophævet, og hvis der overhovedet skulle være en fortsat dansk ægproduktion, måtte det eksisterende forbud mod bure ophæves. Dette lykkedes, men – som typisk dansk – med supplerende særkrav, således at man i Danmark skulle opretholde et arealkrav, der var strengere end i det øvrige EF, og dermed færre høner i de enkelte bure, end tilfældet var i de andre lande, så der blev opret-

holdt et konkurrenceforvridende meromkostningsniveau i Danmark.

I forbindelse med ophævelsen af burforbuddet var der fra branchens side en klar holdning til, at man ville anvende de produktionssystemer, som forbrugerne efterspurgte, og derfor omfattede anvendelsen af æglægningsbure langt den største del af den danske konsumægproduktion fra 1979 og de første år derefter.

Først efterfølgende steg forbrugernes efterspørgsel efter æg fra alternative produktionssystemer. Også her gik branchen sammen myndighederne i brechen for at bidrage til dette, og med tilskud fra det offentlige blev der lavet en skrotningsordning, hvorved målet var at flytte en tredjedel af hønerne fra burene over i alternative systemer, hvilket lykkedes.

Holdningen både fra det offentlige og fra branchens side var derefter, at skulle der flere høner fra burene over i alternative systemer, måtte det være forbrugernes efterspørgsel der var afgørende for dette.

Strukturen i den danske ægproduktion blev der for alvor gjort noget ved i slutningen af 60'erne og 70'erne, ikke mindst inspireret af initiativer fra Dansk Andels Ægeksport, det nuværende Danæg. De små besætninger med under 100 høner blev reduceret fra ca. 140.000 i 1960 til godt 5.000 i år 2000, og andelen af hønebestanden i disse faldt fra 42% i 1960 til ca. 2% i år 2000. Samtidig steg andelen af høner i besætninger på 1.000 høner og derover fra 4% i 1961 til ca. 97% i år 2000.

Ægproduktionens økonomi

Den danske ægproduktion nåede sit højeste punkt omkring midten af 1960'erne, og ud fra det Landøkonomiske Driftbureaus publikationer og demonstrationsbrugene for fjerkræ kan

der gives et billede af økonomien i produktionen. Det materiale, der indgik i Driftsbureauet, omfattede flere ejendomme end materialet fra demonstrationsbrugene med den forskel, at det materiale, der indgik i Driftsbureauets beregning, stammede fra ejendomme, hvor ægproduktionen havde en mindre økonomisk betydning for den enkelte bedrift, end den havde på demonstrationsbrugene, hvor ægproduktionen som oftest var den væsentligste faktor i ejendommens samlede økonomi.

Daværende konsulent, Børge Svendsen, Landsudvalget for Fjerkræ, lavede i 1961 en sammenligning mellem resultaterne fra Driftsbureauets og demonstrationsbrugenes besætninger for årene 1957-58 til 1960-61, og den simple udledning og vejledning af demonstrationsbrugenes resultater var, at fulgte ægproducenterne demonstrationsbrugenes adfærd, ville man kunne opnå de samme resultater.

Tabel 3.

	Antal æg pr. årshøne	Arbejdsfortjeneste pr. årshøne, kr.
Demonstrationsbrugene		
Bedste tredjedel	237	16,81
Mellemste tredjedel	210	11,51
Ringeste tredjedel	187	7,36
Driftsbureauet	168	7,35

Landsudvalget for Fjerkræ fik flere ægproducenter til at indsende regnskabsmateriale og produktionsnotater således at der kunne skabes et mere sikkert materiale til belysning af udviklingen i produktivitet og økonomi. På baggrund af dette materiale fra Landsudvalget for Fjerkræ, Landøkonomisk Driftsbureau m.fl. har L. Yding Sørensen udarbejdet

følgende opgørelse af økonomien i ægproduktionen i perioden 1951-67.

Økonomien i ægproduktionen 1950-67

Tallene i tabel 4 nedenfor illustrerer produktivitet og økonomi i ægproduktionen i opturen i 1950'erne og nedturen i 1960'erne. Ægydel-sen steg jævnt op gennem 1950'erne. Midt i 1960'erne steg den ekstraordinært, hvilket sikkert kan henføres til, at Landsudvalget for Fjerkræavlens import af avlsmateriale i 1961 er blevet opformet og kommet ud i produktionen på dette tidspunkt. Foderforbruget vist et jævnt fald fra ca. 4 til ca. 3,5 kg pr. kg æg. Foderprisen steg pænt efter 1961, hvilket kan henføres til de etablerede kornordninger.

Arbejdsfortjenesten pr. årshøne, der her defineres som indtægt minus foderudgift, afskrivninger af høne, husleje, m.m. var unormalt lav i 1950-51, hvilket skyldes en utilfredsstillende pris på englandsmarkedet dette år. Med et arbejdsforbrug pr. årshøne på 1,5 - 2 timer og et niveau for arbejdsfortjenesten på næsten 2 gange en faglært industriarbejders timeløn, kan den dog ikke siges at være katastrofal lav.

Med de følgende 7 år må nærmest karakteriseres som en guldalder for ægproduktionen med et prisforhold mellem æg og foder på over 7 og en arbejdsfortjeneste på 2-3 gange en faglært industriarbejders timeløn. Konsu-mægsproduktionen steg da også i denne periode fra 122 til 153 mio. kg.

Men i 1958-59 faldt arbejdsfortjenesten til under 10 kr. pr. årshøne, og dermed begyndte nedturen. Hvor alvorlig situationen blev for ægproduktionens økonomi illustreres bedst af, at arbejdsfortjenesten pr. årshøne fra og med 1961-62 var lavere end den faglærte industriarbejders timeløn, og dette misforhold blev

Tabel 4. Økonomien i ægproduktionen 1950 - 1967

År	Æg pr. årshøne	Foder pr. kg æg - kg	Ægpris kr. pr. kg ²⁾	Foderpris/tønde ²⁾	Arbejdsfortjeneste	Æg/foder	Timeløn ³⁾
1950-51 ¹⁾	192	-	3,03	-	7,75	-	4,13
1951-52 ¹⁾	193	-	3,78	-	11,27	-	4,50
1952-53 ¹⁾	195	-	3,81	-	13,34	-	4,67
1953-54 ¹⁾	193	4,10	3,50	-	12,86	-	4,88
1954-55	198	3,80	3,67	50,30	12,84	7,3	5,09
1955-56	195	4,00	4,20	53,00	15,94	7,9	5,46
1956-57	201	4,00	3,54	49,20	10,73	7,2	5,78
1957-58	205	3,90	3,65	47,20	14,23	7,7	6,00
1958-59	212	3,70	3,11	49,80	8,64	6,2	6,49
1959-60	221	3,60	3,23	48,70	10,95	6,6	7,00
1960-61	216	3,60	3,56	48,80	15,33	7,3	7,83
1961-62	215	3,50	2,80	54,60	2,81	5,1	8,66
1962-63	216	3,50	3,67	58,20	11,07	6,3	9,34
1963-64	219	3,50	3,32	57,90	5,19	5,7	9,52
1964-65	229	3,44	3,66	58,70	8,83	6,2	10,32
1965-66	225	3,63	3,85	63,60	7,96	6,1	12,79
1966-67	229	3,48	3,79	64,90	4,96	5,8	13,86

1) Tallene for disse år har udgangspunkt i driftsbureauets undersøgelser. Fra 1954-55 og fremefter er tallene fra demonstrationsbrugene.

2) Priserne er oplyst af kilde: L. Yding Sørensen

3) Timelønnen for mandlige faglærte i industri og håndværk i hele landet

Kilde: L. Yding Sørensen

øget i løbet af 1960'erne. Arbejdsundersøgelser i fjerkræholdet på dette tidspunkt viste, at en årshøne krævede ca. en times arbejdsindsats, og for mange hønselholdere – især på mindre ejendomme – var det ikke svært at regne ud, at det økonomisk set var bedst at tage et job i industri eller byggeri, der på dette tidspunkt råbte på arbejdskraft.

Tabeloversigten over produktivitet og økonomi i perioden 1967-2007 baseret på hovedtal fra regnskaberne fra demonstrations- og

regnskabsbrug giver et rimeligt godt billede af udviklingen i den danske ægproduktion.

Tabellen er opdelt i perioder, der illustrerer ændringerne i produktionssystemerne. I en kort periode fra en ca. 1970-79 fandt en del af produktionen sted med hældende netgulv. Fra 1979, hvor tilladelsen til æglægningsbure blev givet, vandt disse indpas, og fra og med 1985-86 består hovedparten af talmaterialet fra produktionen i æglægningsbure.

Tabel 5. Udviklingen i ægproduktionens økonomi 1967/68 - 2007

Type	1967-74	1975-85	1986-97	1998-2007
DB pr. indsat høne pr. år	7,75	7,40	24,23	29,27
Skøn for husleje pr. indsat hønr pr. år	4,75	5,50	14,00	19,00
Rest til arbejds løn pr. indsat høne pr. år	2,70	1,90	10,23	10,27
Arbejdstid pr. år, timer	1.920	1.775	1.630	1.630
Minutter pr. høne pr. år	30	10	4	3
Høner pr. arbejdstime	2	6	15	20
Antal høner pr. mand	3.840	10.650	24.450	32.600
Mulig arbejds løn pr. time ved pasning af høner	5,40	11,40	153,45	205,40
Timeløn for faglært arbejdskraft jf. Danmarks Statistik	22,68	65,20	129,40	197,04

Tabel 6. Bure, net og gulv. Produktivitet og økonomi 1980-81 – 1983-84

Type	Æg/indsat 364 dage	Ægvægt g	Kg æg/høne pr. år	Foder pr. kg æg, kg	Døde pct.	DB/indsat høne/år kr
Bure	271	61,1	16,56	2,52	6,8	14,91
Net	249	61,1	15,21	2,86	10,6	3,38
Gulv	257	60,7	15,60	2,89	8,7	2,82

Kilde: regnskabsbrugene 1980-81 – 1983-84

Tabel 7. Bure, net og gulv. Produktivitet og økonomi 1980-81 – 1983-84

Type	Æg/indsat 364 dage	Ægvægt g	Kg æg/høne 364 dage ¹⁾	Foder pr. kg æg - kg	Døde pct.	Ægpris kr/kg	DB/indsat høne/år kr
Bure, hvide æg	314	62,6	19,66	2,06	5,0	5,90	27,71
Skrabeæg, brune æg	281	63,4	17,82	2,49	10,2	8,73	53,74
Fritgående, brune æg	262	62,6	16,40	2,50	8,8	9,77	63,40
Økologiske, brune æg	242	63,0	15,25	2,75	13,0	14,67	86,05
Økologiske, hvide æg	271	62,4	16,91	2,45	8,9	15,31	113,80

Tallene for de økologiske hvide er fra perioden 2002-2007. De øvrige tal er fra perioden 1995-2007.

1) tallene for de fritgående og de økologiske dækker kun en æglægningsperiode på 336 dage, mens de for bure og skrabeæg dækker en æglægningsperiode på 364 dage

Tabellen understreger den meget kraftige udvikling, der fandt sted fra 1960'erne frem til 2007 med hensyn til struktur og produktivitet. Gennemsnitlig holdstørrelse steg fra 1.000 til 1.500 høner til små 20.000 i æglægningsbure i 2007. Antallet af æg pr. indsat høne steg fra ca. 175 til ca. 315 i år 2000 – en stigning på 80%.

Af de afgørende faktorer for denne forbedring kan fremhæves avlsarbejdet, bedre foder, management og ændring af produktionssystemer. De samme faktorer havde en indflydelse på faldet i foderforbruget fra ca. 3,5 kg pr. kg æg til godt 2 kg i år 2000, hvortil kommer at dødeligheden faldt fra ca. 20% ved gulvdrift til ca. 5% ved burdrift.

Tabel 6 viser regnskabsbrugen tal for 1980-81 til 1983-84 opdelt efter produktionssystemer, dvs. æglægningsbure, hældende netgulv og gulvdrift.

Tabel 7 viser regnskabsbrugen tal for perioden 1995-2007 opdelt efter produktionssystemer. Også her noteres markante forskelle i produktivitet mellem æglægningsbure og gulvdrift.

Afslutning

Den danske ægsektor kan på mange måder karakteriseres som en pioner indenfor dansk landbrug og som værende visionær og meget proaktiv i en periode på over 100 år. Med initiativ til en ikke ubetydelig eksport allerede tilbage i 1870-80'erne suppleret med initiativer til iværksættelse af kvalitetskontrol og –afregning med en sporbarhed, der næppe kunne findes på noget andet område.

Til illustration af dette kan nævnes, at en englænder på et hotel i London udtalte sin tilfredshed med kvaliteten af det pågældende æg

og gav udtryk for, at det kunne have været interessant at møde den producent, der havde foranlediget produktionen af ægget. Til dette replicerede tjeneren, at det ikke var noget problem, idet ægget var forsynet med et identifikationsnummer, hvorved man kunne finde frem til det pågældende produktionssted. I henhold til overleveringen blev dette gennemført, og den pågældende hotelgæst mødte således ved en senere lejlighed den producent, hvis høner havde produceret det pågældende æg.

En vis fransk præsidents nægtelse af at optage England, og dermed også Danmark, i EF bevirkede, at det betydeligste eksportmarked med ét slag forsvandt, og ægproduktionen måtte tilpasse sig den nye situation. Dette skete, og med dansk indtrædelse i EF, og senere krav om ophævelse af det forbud mod æglægningsbure der var gældende i Danmark, tilpassede produktionen sig igen, omend der fortsat – man kan næsten sige som en naturlov – var forhøjede produktionsomkostninger ved produktionen i Danmark som følge af særkrav.

På ny tilpassede ægbranchen sig ved suverænt at satse på det danske marked, og gennem målrette indsats står den danske ægproduktion i dag med verdens sikreste æg, der ikke kan, og ikke bliver, substitueret med udenlandske produkter i den danske detailhandel, da forbrugerens bevidsthed om fødevarer sikkerhed i hvert fald er slået igennem på konsumægsområdet.

Den danske ægbranche har opfyldt kravene til at kunne opnå særstatus, som EU lovgivningen giver grundlag for, hvilket vil betyde fri adgang til bl.a. det svenske marked og kontrolforanstaltninger overfor de, der måtte ønske at forsøge at afsætte konsumæg på det danske marked.

Branchen fortjener, at det berettigede krav om særstatus snarest implementeres.

EU's største udfordring er at sikre, at vedtagen lovgivning gennemføres på ensartet måde samtidig i alle medlemslande. Der er alt for mange eksempler på, at dette ikke er sket, hvilket kun kan beskrives med ét ord: Legaliseret konkurrenceforvridning.

EU står nu overfor en ny udfordring, idet de traditionelle bure skal være udfaset senest 1. januar 2012, hvilket blev besluttet ved EU lovgivning besluttet tilbage i 1999. En ikke ubetydelig del af EU's medlemslande og produktionen i disse har endnu ikke taget de nødvendige skridt til at sikre, at denne lovgivning kan gennemføres. Det er et ubetinget krav fra den danske branches side, at vedtagen lovgivning gennemføres og efterleves. Frygten for, at dette ikke sker også i dette tilfælde, er uhyre realistisk, da en række sydeuropæiske lande har meddelt, at de ikke kan nå at få gennemført lovgivningen. Og for kort tid siden har Polen anmodet om, at man får udsat gennemførelsen fra 1. januar 2012 til 1. januar 2017. Hvis det får lov at passere, vil det betyde, at en lovgivning, der har stimuleret 13 års overgangsperiode, bliver forlænget til 18 år, hvilket kun kan beskrives som klart uacceptabelt.

EU og medlemslandene har en forpligtelse til at sikre gennemførelse af lovgivning, hvor der er givet en rimelig overgangsperiode. Alt andet vil være konkurrenceforvridende og demoraliserende.

Forfatteren har været beskæftiget med bl.a. den danske ægbranche siden 1. februar 1973, og en væsentlig del af oplysninger i nærvæ-

rende artikel bygger på informationer modtaget af tidligere kontorchef i det daværende Landsudvalg for Fjerkræ, L. Yding Sørensen.

Om artiklens forfatter:

- 1973 – 2009 Generalsekretær for Det Danske Fjerkræraad med tilknyttede organisationer
- 1973 – 2008 Formand for EU Kommissionens rådgivende komite for æg og slagtefjerkræ
- 1973 – Generalsekretær i *avec*, den europæiske fjerkræssammenslutning
- 2005 – Vice President, International Poultry Council